Tabulka přípravy učební jednotky (lekce)	
Název učební jednotky (téma)	**Coca Cola kolonizace - Globalizace**
Stručná anotace učební jednotky	Žáci si uvědomí, kolik nadnárodních společností znají, a jak jedna z nich ovlivňuje životy jiných lidí z jiných částí světa. Žáci pracují ve čtyřech skupinách, kde jsou jim rozdány role (spotřebitel, manažer, dělník, akcionář), s nimiž se musí seznámit a splnit určité úkoly. Na základě splněných úkolů mohou žáci vyřešit kvíz, který je v závěru zhodnocen všemi aktéry.
Časový rozsah učební jednotky	2x45 minut
Nutné předpoklady	Žáci rozumí pojmům akcionář, manažer
Věk žáků (ročník)	15 let, kvarta/9. ročník
Zařazená průřezová témata	VMEGS
Vyučovací obor (y)	**Globální výchova**
Cíle jednotlivých průřezových témat (DOV) a vyučovacích	VMEGS Žák: • Uvede a zhodnotí příklady, jak globalizace ovlivňuje životy a hodnoty lidí žijících v různých regionech světa a v rozdílných sociokulturních a ekonomických

oborů (OVO), které chci v dané učební jednotce naplnit	podmínkách. • Porovná vliv globalizace a jejích důsledků na různé oblasti života (hospodářství, politiku, kulturu, životní styl, životní prostředí, lidská práva aj.) v různých regionech světa. • Popíše roli jednotlivých aktérů v procesu globalizace a jejich možnosti ovlivňovat další vývoj tak, aby vedl k rovnocennějšímu nastavení vztahů ve světě. • Vysvětlí principy fungování spravedlivého obchodu (fair trade) jako jedné z možných alternativ rovnocennějších ekonomických vztahů.
Cíle učební jednotky	• Chápe souvislosti mezi nadnárodními společnostmi a místy, kde tyto společnosti působí. Dokáže postihnout pozitivní, ale často také negativní přínos těchto společností. • Vysvětlí pojem fair trade. • Diskutuje na téma Coca Cola a zdraví. • Rozliší, co je a není externalita.
Hodnocení	Vyřešení kvízu, společné zhodnocení.
Popis učební jednotky, obsahující použité metody a reflexi směřující ke všem zformulovaným cílům	**1. část:** • Žáci jsou rozděleni do čtyř skupin. Všechny pracovní skupiny mají list s ukázkami značek výrobků (příloha 4). Žáci jednotlivých skupin sestavují režim dne vymyšlené osoby (napsat časy a vedle nalepit značky, které tato osoba použila během dne). Potom ukážou svůj režim ostatním skupinám. Žáci hádají pohlaví a přibližný věk vymyšlených osob. (20 min.) • Následuje diskuze o značkách různých firem, o tom, že je děti znají a stejné značky znají i kamarádi ze zahraničí. (5 min.) • Dále je každé skupině přiřazena jedna role (spotřebitel, dělník, akcionář, manažer). Ke každé roli je přidělen její popis (příloha 1). Vybraní žáci z každé skupiny musí svou roli představit. (15 min.) • V závěru vyučovací hodiny porovnají žáci život dělníka,

	akcionáře a manažera. (5 min.) **2. část:** • Každá skupina dostane pracovní list odpovídající její roli (příloha 2, pro spotřebitele ještě příloha 3). Žáci mají 10 minut na vypracování. (15 min) • Vypracované pracovní listy jsou k dispozici všem skupinám. Žáci s pomocí těchto pracovních listů dokážou vyřešit kvíz (příloha 5). (20 min) • V závěru se společně zhodnotí úkoly a uvede správné řešení kvízu. (10 min.)
Seznam příloh	• Příloha 1 - Pracovní listy s popisem rolí • Příloha 2 - Úkoly pro jednotlivé role • Příloha 3 - Obrázkový komiks pro roli spotřebitelů • Příloha 4 - Obrázky značek různých firem • Příloha 5 - Kvíz • Příloha 6 - Organizace úkolů
Autor lekce, škola (případně zdroje)	Mgr. Dita Kuchtaninová Gymnázium Kadaň Malířová, Eva (ed.) (2008): *Coca-colonizace. O nadnárodních společnostech nejen v rozvojových zemích.* Manuál z cyklu Svět v nákupním košíku. Brno: NaZemi - společnost pro fair trade.
Závěrečná sebereflexe učitele *(následuje po odučení učební jednotky)*	
Co se mi osvědčilo během vyučování	Oproti návrhu autorů si žáci režim dne připravovali sami, moc se jim líbilo hádat osobu, jejíž režim dne připravili spolužáci. Při hodnocení projektu a kvízu bylo zřejmé, že žáci

	problematice rozumí.
S jakými obtížemi jsem se během vyučování setkal/a.	Časový plán jsme nestihli. Někteří studenti měli pracovní listy s úkoly poměrně rychle vyplněné, ale těm, kteří měli za úkol také kreslit, to trvalo déle. Vyskytl se také problém s počítačem, což zdrželo skupinu, která s ním měla pracovat. Závěrečné zhodnocení projektu a vyhodnocení kvízu jsme uskutečnili až v další učební jednotce.
Co bych příště udělal/a jinak (jak bych upravil/a tuto přípravu).	Projekt jsem měla vyzkoušený již v minulosti. Tehdy jsme jej zařadili do projektového dne pro studenty druhého ročníku. Projekt byl realizován a ukončen v jednom dni, což bylo rozhodně lepší. Vhodnější byl také věk studentů. Projekt se mi velice líbí, ale do běžných hodin bych jej pro časovou náročnost už asi nezařadila.

Akcionář

Nejraději trávím svůj čas na našem ranči s rodinou. Má rodina je pro mě všechno.

Jsme jednou z nejvýznamnějších a nejbohatších rodin ve městě. Můj prapradědeček přišel z Rakouska jako imigrant s dvaceti dolary v kapse. Musel tvrdě pracovat, aby se uživil. Založil továrnu na zpracování dřeva, která velmi dobře prosperovala a dodávala dřevo na mnoho staveb ve městě. Pradědeček a dědeček dřevní výrobu dále rozvíjeli a skoupili řadu konkurenčních továren v okolí. Byli jsme největší dřevařskou firmou ve státě.

Před třiceti lety se trhu se zpracovaným dřevem přestalo dařit a otec se rozhodl firmu prodat. S penězi, které získal, založil investiční společnost. Někdy mi to přijde líto, ale jsem si přesto jistý, že to byla dobrá volba. Nejsme už závislí na jediném trhu, ale investujeme do více odvětví, což snižuje riziko podnikání. Investiční fond vlastní různé procento akcií asi dvaceti firem, z nichž jsou některé světoznámé.

Vlastníme i 1,5 % Coca-Cola Company. Možná si myslíte, že je to malé procento, ale tvoří skoro pětinu našeho investičního portfolia – tedy jeho nejvýznamnější část. V minulosti to bylo více – přes třetinu. Už několik let však hospodářské výsledky Coca-Coly a růst cen jejích akcií zaostaly za naším očekáváním. V jednom roce hodnota akcií, tedy našeho majetku, dokonce poklesla. Náš tým investičních bankéřů tehdy zvažoval prodej těchto akcií, ale rozhodli jsme se prodat jen jejich menší část. Věříme však, že se společnosti Coca-Cola začne dařit zase jako dříve. Pokud by se tak nestalo, museli bychom akcie prodat. Místo do Coca-Coly bychom asi investovali do nějakého internetového bankovního domu a do firem zabývajících se obnovitelnými energetickými zdroji – v obou případech jde o velmi perspektivní odvětví.

Stručně prezentujte následující

1. Kdo jste?

2. Jak jste spojeni s Coca-Colou?

3. Co by vás mohlo poškodit?

4. Co by vám pomohlo nebo zlepšilo vaši situaci?

Ind

Jsem zemědělec a pocházím z Kéraly. Kérala je stát ležící na jihozápadním cípu Indie. Dlouho jsem to nevěděl. Řekl mi to můj nejstarší syn, který chodí do školy. Jak je bohužel v naší zemi obvyklé, školu si může dovolit navštěvovat jen jedno dítě z rodiny. Kromě syna, který chodí do školy, máme se ženou další tři děti, ale ty do školy posílat nemůžeme kvůli nedostatku peněz. Hodně stojí doprava a další peníze padnou na školní uniformy a pomůcky. Ostatní děti tedy pomáhají doma v hospodářství.

Žijeme v malé vesnici a máme pět vodních buvolů, slepice a dvě pole. Pěstujeme rýži a příležitostně zeleninu. Naše celá vesnice je závislá převážně na zemědělství. Před několika lety nedaleko vesnice postavili továrnu na limonádu. Zprvu jsme měli radost, protože továrna nabízela pracovní příležitosti pro spoustu lidí, a doufali jsme, že alespoň někdo z našich dětí by mohl mít lepší perspektivu do budoucnosti než celý život strávený na poli. Jenže s továrnou se brzo objevily i problémy. Kérala je na jihu Indie a v době sucha dosahují teploty velmi vysokých hodnot. Jako zemědělská vesnice a i jako rodina jsme zcela závislí na přísunu vody. Každoročně je hladina v našich studnách nízká, ale od té doby, co tu stojí továrna, vodu skoro nemáme. Začali jsme dostávat vodu v lahvích, ale ta nepokrývá ani z poloviny naše potřeby. Moje žena a dvě dcery musejí chodit pro vodu každý den několik kilometrů. Pokud nenajdeme nějaké řešení, budeme muset brzo prodat buvoly, čímž přijdeme o největší část pomoci na poli a i o mléko.

Stručně prezentujte následující

1. Kdo jste?

2. Jak jste spojeni s Coca-Colou?

3. Co by vás mohlo poškodit?

4. Co by vám pomohlo nebo zlepšilo vaši situaci?

Manažer

Vykonávám řídicí funkci v centrále společnosti v Atlantě. Nad sebou mám jen jednoho nadřízeného (generálního ředitele). Jsem zodpovědný za obchodní aktivity mimo Severní Ameriku. Tyto trhy jsou pro nás stále významnější a jejich růstový potenciál je vysoký, zvlášť v případě rozvojových zemí, jako je Čína nebo Indie.

Můj úspěch je posuzován především podle míry zisku mé divize a hodnoty akcií. Samozřejmě že svou roli hrají i jiné faktory, jako je povědomí spotřebitelů o značce a vnímání značky spotřebiteli. Všechny tyto faktory se ale projeví v zisku společnosti a v růstu hodnoty našich akcií.

Jsem ve své pozici teprve necelý rok. Můj předchůdce byl odvolán, protože se našemu hlavnímu konkurentovi PepsiCo podařilo dohnat nás v objemu prodejů. Společnost Pepsi by nám chtěla začít konkurovat v pozici světové jedničky na trhu nealkoholických nápojů. Cena našich akcií mírně poklesla a i naši dlouholetí akcionáři začali být nervózní.

Mým úkolem je upevnit pozici Coca-Coly coby jedničky na světovém trhu. Musíme být hodně vynalézaví, více pružní a nespoléhat se pouze na naše jméno Coca-Cola, jak to dělalo předchozí vedení. Jsem si jist, že tento úkol zvládnu.

Stručně prezentujte následující

1. Kdo jste?

2. Jak jste spojeni s Coca-Colou?

3. Co by vás mohlo poškodit?

4. Co by vám pomohlo nebo zlepšilo vaši situaci?

Spotřebitel

Dnes máte všude na výběr. To se mi líbí. Možnost volby je projevem svobody. Ale někdy je těch možností tolik, že jaksi nevím, podle čeho vybírat. To se projevuje zvlášť při nakupování, kdy vybíráte z množství značek a typů jednoho výrobku. Já většinou vybírám to, co znám nebo co je mi povědomé. Takže podle značky nebo podle obalu, který mě upoutá. A pak také určitě podle ceny. I když nejlevnější věci nekupuji, protože se dá předpokládat, že nebudou kvalitní. Bohužel mám zkušenost, že to neplatí opačně: vysoká cena není zárukou kvality.

Poslední dobou jsem ale začal/a na obalech číst složení a dost mě překvapilo, co všechno jím. I když to začalo kvůli bavlněnému oblečení. Naskočila mi totiž vyrážka a dlouho se nemohlo přijít na to z čeho. Až mi zjistili, že prý z bavlny, respektive z pesticidů, které se do ní dostanou při pěstování. Takže jsem musel/a začít kupovat oblečení z biobavlny, což není moc zábavné, protože ho u nás moc není. V životě mě nenapadlo myslet na složení věcí, které kupuji. Začal/a jsem si tedy občas číst složení potravin. Člověk aby se bál, co sní.

Ale myslím, že řešení je především v míře. Trocha fosforečnanu ještě nikoho nezabila, ale v nadměrných dávkách by to mohlo mít následky. Klasickým příkladem jsou cukry a tuky. Nechci propadnout šílení po zdravé výživě, ale snažím se teď nejíst a nepít stále to samé. Člověk na sebe musí trochu myslet a vlastně i na okolí. Třeba bio přispívá čistšímu životnímu prostředí.

Teď jsem viděl/a nějaký film o pěstitelích kávy a kakaa a dost mě poděsilo, v jakých podmínkách musejí žít. Jenže to už se fakt ztratíte v bludišti výrobků, protože na obalu se většinou nedočtete, ani kdo vypěstoval obilí vašeho chleba, ani kakao vaší čokolády. Je toho trochu moc, na co by člověk měl dávat pozor. Ach jo.

Stručně prezentujte následující

1. Kdo jste?

2. Jak jste spojeni s Coca-Colou?

3. Co by vás mohlo poškodit?

4. Co by vám pomohlo nebo zlepšilo vaši situaci?

Kolumbijec

Dlouho jsem se živil pěstováním kávy. Jenomže jsem byl závislý na cenách určených prostředníky, kteří chodili kávu vykupovat. Potřebovali jsme prodat, tak jsme přijímali jakoukoli cenu. A když se potom v oblasti začala káva pěstovat na plantážích, začala být obživa velmi těžká.

Pěstování jsme se nakonec vzdali poté, co nám celou úrodu zničilo plošné práškování v rámci programu americké administrativy, říká se mu Plán Kolumbie. Plán chce zničit všechno pěstování koky. Myslí si, že když popráškují celé Andy, zničí výrobu kokainu. Jenže zničí bez výběru také všechno ostatní, co se kolem kokových polí pěstuje, jako moji kávu. A taky nám ničí jednu z nejvýživnějších potravin, která je sama o sobě neškodná.

Tato událost nás zlomila a rozhodli jsme se přestěhovat do města. Také kvůli bezpečnosti, protože horské oblasti Kolumbie spravují buď polovojenské jednotky, nebo guerillové skupiny. Ve výsledku je to jedno, protože na nás, indiány, mají spadeno skoro všechny ozbrojené skupiny, takže jeden nikdy neví, odkud a proč mu přiletí kulka. A tady ve městě to taky není o moc lepší, protože se po ulicích potloukají různé party. Stále se tak strachuji o své děti.

Půl roku jsem ve městě nemohl najít práci. Jen občasnou výpomoc. Je to ještě těžší než v horách, kde si člověk mohl vypěstovat aspoň něco, aby neumřel hlady. Pak jsem nastoupil do stáčírny, kde vyrábějí Coca-Colu. Doufal jsem, že jsem získal trvalou práci. Jenže stáčírna se snaží omezit náklady a omezuje počty pracovních smluv na dobu neurčitou. Odbory proti tomu protestují. Nevím, zda se k nim mám přidat. Protesty se musejí vést tak, aby bylo zřejmé, že nechceme, aby Coca-Cola odešla ze země. Ztratili
bychom práci, ale chceme, aby nás ta práce aspoň uživila, a to se odbory snaží zajistit.

Stručně prezentujte následující

1. Kdo jste?

2. Jak jste spojeni s Coca-Colou?

3. Co by vás mohlo poškodit?

4. Co by vám pomohlo nebo zlepšilo vaši situaci?

Indka

Jmenuji se Padmé. Narodila jsem se v Tamil Nadu a do Kéraly jsem přijela, když mi bylo 9 let, abych se vdala. Dnes je mi 23, mám 4 děti, 5 vodních buvolů, slepice. Kérala je stát na jihu Indie, kde žijeme v malé vesnici, která se celá živí převážně zemědělstvím. Pěstujeme zeleninu, obilí, rýži, manga, ananasy, kokosy.

I když byla Kérala po většinu minulého půl století komunistickým státem, patří dnes k bohatším a vyspělejším státům Indie. Má například nejlepší zdravotní péči v celé Indii. Ale nemůžeme si třeba dovolit platit vzdělání všem svým dětem, a tak jen můj nejstarší syn může chodit do školy. Tahle situace se týká převážné většiny rodin v naší zemi.

Další děti musejí pomáhat jak v domácnosti, tak na poli. Největší část fyzické práce zastanou naši buvoli. Buvol je v Indii zvíře bohů a považuje se za posvátné. Proto také vyžaduje dobré zacházení. V době největšího vedra musíme buvoly vodit každý den k řece, aby se umyli.

Můj manžel vstává každý den velmi brzo ráno a cestuje daleko do města, kde prodává naši zeleninu a ovoce na trhu.

Léta tady na jihu Indie jsou horká, slunečná, suchá, úmorná a dlouhá. Když vrcholí doby sucha, naší největší starostí je zajistit dostatečný přísun vody na pole. V širokém okolí je nedostatek práce a zemědělství je naše jediná možná obživa. Hladina v našich studnách nebyla nikdy vysoká, ale posledních pár let jsou studny skoro prázdné. Ke vší naší těžké práci musíme teď každý den chodit několik kilometrů pro vodu.

Lidé dávají vinu nedaleké továrně na limonádu. Ta prý používá stejné studny jako my. Začali jsme dostávat vodu v lahvích, ale bohužel to není ani polovina toho, co bychom potřebovali. Bojíme se, že kvůli nedostatku vody budeme muset prodat naše buvoly, kteří jsou pro práci na poli velmi důležití, ale prodat posvátné zvíře také znamená špatnou karmu a zlobu bohů... Bez našich zvířat nezastaneme všechnu potřebnou práci a nebudeme schopni vypěstovat dostatek zeleniny na obživu celé naší rodiny.

Stručně prezentujte následující

1. Kdo jste?

2. Jak jste spojeni s Coca-Colou?

3. Co by vás mohlo poškodit?

4. Co by vám pomohlo nebo zlepšilo vaši situaci?

Akcionář

Jako akcionáři byste měli rozumět některým základním pojmům fungování nadnárodních obchodních společností, abyste dokázali zvážit vše podstatné pro obchodní rozhodování na trhu s akciemi. Najděte pojem externalita (pozitivní, negativní) ve slovníku či encyklopedii, prodiskutujte jeho význam. Vysvětlení zapište tak, aby je ostatní přečetli a pochopili.

externalita

Ind

1. Přečtěte si, co se stalo ve vesnici Plachimada, v níž obyvatelé trpí nedostatkem vody.

2. Musíte o příčinách informovat ostatní obyvatele. Většina z nich však neumí číst, proto ***nakreslete plakát****, z kterého všichni lehce pochopí souvislosti problému v Plachimadě a jeho vyústění. Snažte se zachytit všechny informace, o nichž se dočtete. Dobrý plakát je ten, který je výstižný, srozumitelný, přehledný a zároveň obsahuje co nejvíce informací.*

Válka o vodu

Obyvatelé indické vesnice Plachimada vyhlásili válku korporaci Coca-Cola. Tvrdí, že je připravuje o právo na vodu – tj. o jedno ze základních lidských práv.

Je rok 2003 a před stáčírnou Coca-Coly sedí obyvatelé Plachimady. Už více než rok protestují tímto způsobem, a to ve dne i v noci. Trpělivě čekají, až se něco změní. Dnešní protest vede 55letá Mylama. Tvrdí, že ačkoliv poslední dva roky bylo málo dešťových srážek, není to ten pravý důvod, proč jsou jejich studny téměř prázdné. Problémem je místní stáčírna. Každý den totiž odčerpává jejich společnou vodu a mění ji na kolu či jiné bublinkové nápoje. Ty pak v lahvích cestují do indických měst, kde si je kupují lidé, kteří si to mohou dovolit. Voda z Mylaminy studny tak skončí na stolech bohatých obyvatel měst.

Coca-Cola otevřela tuto stáčírnu v roce 2000 a od té doby si místní stěžují, že nemají vodu, které bývalo předtím dost pro všechny. Vody v studních razantně ubylo, přestože Coca-Cola při příchodu do Plachimady tvrdila, že bude chránit životní prostředí a do svých rozhodovacích procesů zapojí principy přispívající k zachování životního prostředí a k trvalé udržitelnosti. Nestalo se tak.

Nespokojení nejsou však jen místní lidé. Například i hydrolog Achuthan Avittathoor souhlasí s tím, že tato stáčírna má negativní dopad na místní život a životní prostředí. Při návštěvě stáčírny odhadl, že spotřebovávají 1100 metrů kubických vody denně. Na každý litr limonády je spotřeba 10 litrů vody. Coca-Cola však tvrdí, že vyčerpává denně asi 400 kubíků vody, přičemž mají dovoleno čerpat až 880 kubíků.

Velké množství vody využívané Coca-Colou připravilo místní o jejich zdroje vody. Všeobecně se velmi zhoršily podmínky pro pěstování plodin, které často představuje jediný způsob obživy. Také se změnil život mnoha místním ženám, které teď tráví většinu dne chozením pro vodu do vzdálených studní. Jedině tuto vodu mohou pak jejich rodiny pít, vařit z ní a koupat se v ní. Dalším významným problémem je kvalita vody v místních studních. Voda nechutná moc dobře a má křídovou barvu. Nelze ji ani pít, ani používat při vaření. Způsobuje bolesti žaludku a hlavy, protože je kvůli vysokému obsahu chloru příliš tvrdá. Podle Centra Hazard – výboru kontrolujícího znečišťování v okrese Kérala – produkují stáčírny toxické bahno s vysokou koncentrací kadmia a olova.

Coca-Cola se sice zavázala poskytovat místním obyvatelům lahvovou vodu, ale podle místního zástupce Arychama Krishnana to je pouze symbolické gesto. „Nerozdělují vodu spravedlivě. Někteří dostávají více, někteří méně. Tohle způsobuje rozdělení společnosti." Dodávky také nepřicházejí pravidelně. Mylama říká, že dostávají pouze 6–7 litrů na osobu, přičemž minimum je 15 litrů na osobu na den.

Coca-Cola prohlásila, že se nepodílí na ubývání podzemních vod v této oblasti. Viní z toho malé množství srážek. Přesto však v prosinci 2003 soud nařídil, že Coca-Cola musí přestat čerpat spodní vody v Plachimadě a dala Coca-Cole měsíc na zajištění jiných zdrojů vody. Od března 2004 je už natrvalo uzavřena. Ovšem v jiných částech Indie existuje mnoho dalších podobných stáčíren, u kterých stále probíhají protesty (např. Kala-Dera, kde bylo v roce 2005 při velkém protestu zatčeno více než 200 lidí, či Mehdigajn, kde při protestu v listopadu 2004 bylo zadrženo více než 350 lidí a někteří z nich zmláceni policií).

Jako manažery vás čeká nelehký úkol. Aby se obchodní společnosti na trhu dařilo a akcionáři byli spokojení, musíte přijít na systém uspořádání a pravidla charakteristická pro chování nadnárodních společností.
Jako pomůcka ať vám poslouží přesmyčky v levém sloupečku.

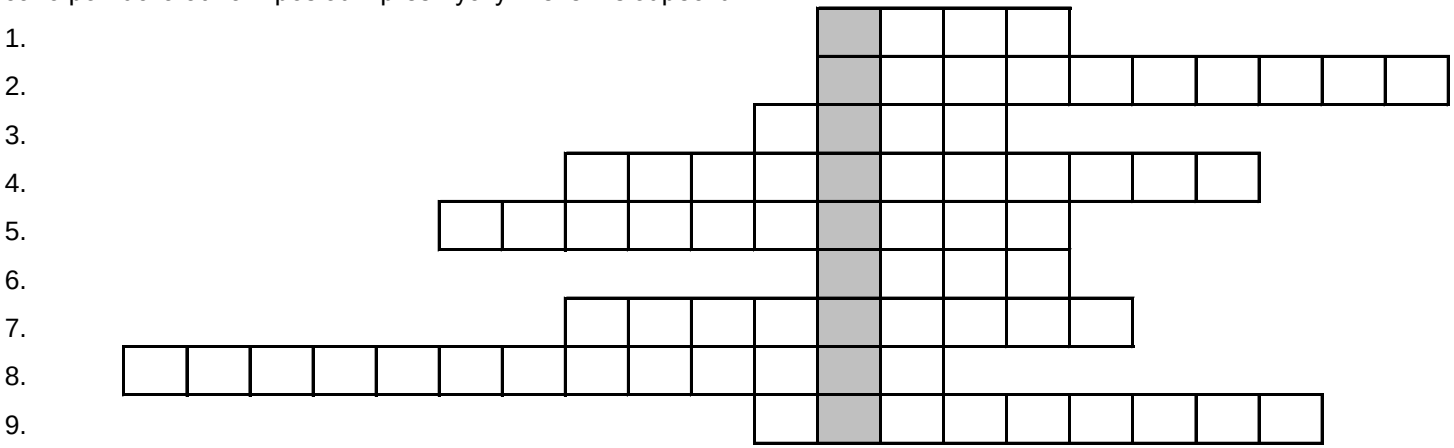

menSegtace
ostNestál
Rstů
zeFú
Hiechierar
čeniní rodypří
skzi
siviagreta
nenostmorál

1. Slučování firem vedoucí ke koncentraci ekonomické moci do moci několika společností a ke vzniku monopolů v odvětvích.

2. Vlastnost projevující se fyzickým či psychickým nátlakem, který obchodní společnosti někdy používají, aby dosáhly svého, když jim stojí něco v cestě při jejich rozhodnutí, ať už nespokojení zaměstnanci či obyvatelé v místě, kde působí.

3. Dosahuje se ho v případě, že výnosy převažují nad náklady. Je hlavním cílem každého podniku. Jemu podřizují obchodní společnosti veškeré své rozhodování.

4. Vlastnost, která se projevuje neetickým chováním obchodní společnosti, jejíž rozhodnutí jsou v rozporu se zájmy veřejnosti nebo v rozporu s ekologicky zdravým prostředím.

5. Cizím slovem vyjádřené rozdělení pracovních úkonů mezi články (segmenty) struktury společnosti.

6. Projevuje se rozšiřováním trhů a pronikáním do jiných regionů a států.

7. Pyramidální uspořádání nadnárodních společností o mnoha stupních, na jejímž vrcholu stojí management a v její nejširší základně běžný zaměstnanec. Čím níže zaměstnanec stojí, tím menší má kompetence a konkrétnější úkol.

8. Negativní dopady na životní prostředí. Je následkem úsilí obchodních společností o minimalizaci nákladů, např. při čerpání a zpracování nerostných surovin a likvidaci nejrůznějšího odpadu. Přeměna přírodních zdrojů na zboží se pak projevuje i v nejzapadlejších oblastech planety.

9. Neschopnost dlouhodobě udržet vztahy s lidmi a k místu. Obchodní společnosti si vybírají místo výroby svých produktů podle nákladů. Obecný trend je, že nevydrží na jednom místě. Když se objeví výhodnější region, který slibuje lepší podmínky – např. méně přísné zákony, levnou pracovní sílu, propustí zaměstnance a změní místo.

Spotřebitel

1. Jako spotřebitelé bychom si měli při nakupování klást různé otázky. Jedna z nich, důležitá pro každého osobně, zní: „Z čeho se to skládá?“ Často uvedené látky ani neznáme, a tak si neuvědomujeme, co mohou v nadměrném množství způsobit. Zkusme se podívat třeba na Coca-Colu, která původně vznikla jako lékárenský výrobek.
   Smíchal jej lékárník John Pemberton v 19. stol. v Atlantě za použití cukru, karamelu, kofeinu, kyseliny fosforečné, výtažků z listů koky, fíkové šťávy a (pravděpodobně) skořice, muškátového oříšku, vanilky a glycerinu. (Později se přidal také mletý kolový ořech.) Dnes je však situace jiná. Od doby, kdy se v potravinách zakázalo používání koky, se přešlo jako k povzbuzující látce ke kofeinu. Dnes se z velké části při výrobě používají chemické látky.

   To se týká většiny sladkých nápojů**.**
2. Prohlédněte a přečtěte si přiložený komiks. Jsou zde vyobrazeny postavičky, které mají určitý zdravotní problém, jenž jim vznikl při nadměrném pití některých sladkých nápojů. Vymyslete na přiložený papír dialogy k následujícím obrázkům tak, aby ostatní skupiny mohly z dialogů odvodit, čím (činností, látkou) byl který problém způsoben.

- **E 338 – kyselina fosforečná** – představuje zdroj fosforu a v mírných množstvích je pro lidské zdraví bezpečná. Při nadměrné konzumaci způsobuje nedostatek vápníku a úbytek kostní hmoty, kosti jsou pak křehké.
- **Kofein** – je stimulant nervového systému. Oddaluje únavu, zlepšuje koncentraci. Stimuluje také oběhový a respirační systém (srdce a dýchání). Kofein zvyšuje odbourávání vápníku z těla, proto by každý, kdo pije alespoň dvě kávy denně, měl taky vypít sklenici mléka nebo sníst jogurt pro doplnění vápníku.
  Kofein se rozpouští ve vodě, to znamená, že se neusazuje v těle a je během několika hodin vyloučen. Ve zvýšených dávkách způsobuje nespavost, tachycardii (rychlé bušení srdce), bolest hlavy, neklid, trávicí potíže a zvyšuje krevní tlak.
- **Cukry** – postupně rozpouštějí sklovinu zubů, čímž je oslabují a napomáhají k tvorbě kazů. Nespotřebované cukry se usazují v těle ve formě tuků, vedou k nadváze či obezitě. Mohou způsobit závislost. V případě „light“ nápojů bývají nahrazeny cukry umělými sladidly, které ve velkém množství způsobují poruchy mozku, např. ztrátu paměti.
- **E 150d Amoniak** – sulfitový karamel je barvivo s rozsahem od tmavě hnědé až po černou barvu. Bývá spojován se svalovými křečemi, s nedostatkem vitamínu B6 potřebným k metabolismu proteinů a zdraví krve. Jeho nedostatek může způsobit anémii, deprese, nebo naopak vyvolat hyperaktivitu a nízkou hladinu cukru v krvi.
- **E 202 – sorbát draselný** – syntetický konzervant, zpomaluje růst plísní, je dobře rozpustný ve vodě, proto se přidává nejčastěji do nápojů. Potenciálně může způsobovat alergii.

• **E 211 – benzoát sodný** (sodná sůl kyseliny benzoové) – tato konzervační látka zamezuje množení kvasinek a bakterií. Obsahují ji téměř všechny studené ochucené nápoje a džusy, často se přidává i do džemů a salátových zálivek. Mnohaleté výzkumy dokazují, že tento konzervant generuje volné radikály s destruktivním účinkem na buňky a ty mohou poškozovat DNA. Vzniklé poškození je srovnatelné s následky nadměrného pití alkoholu nebo sešlosti stářím.

RENTGEN

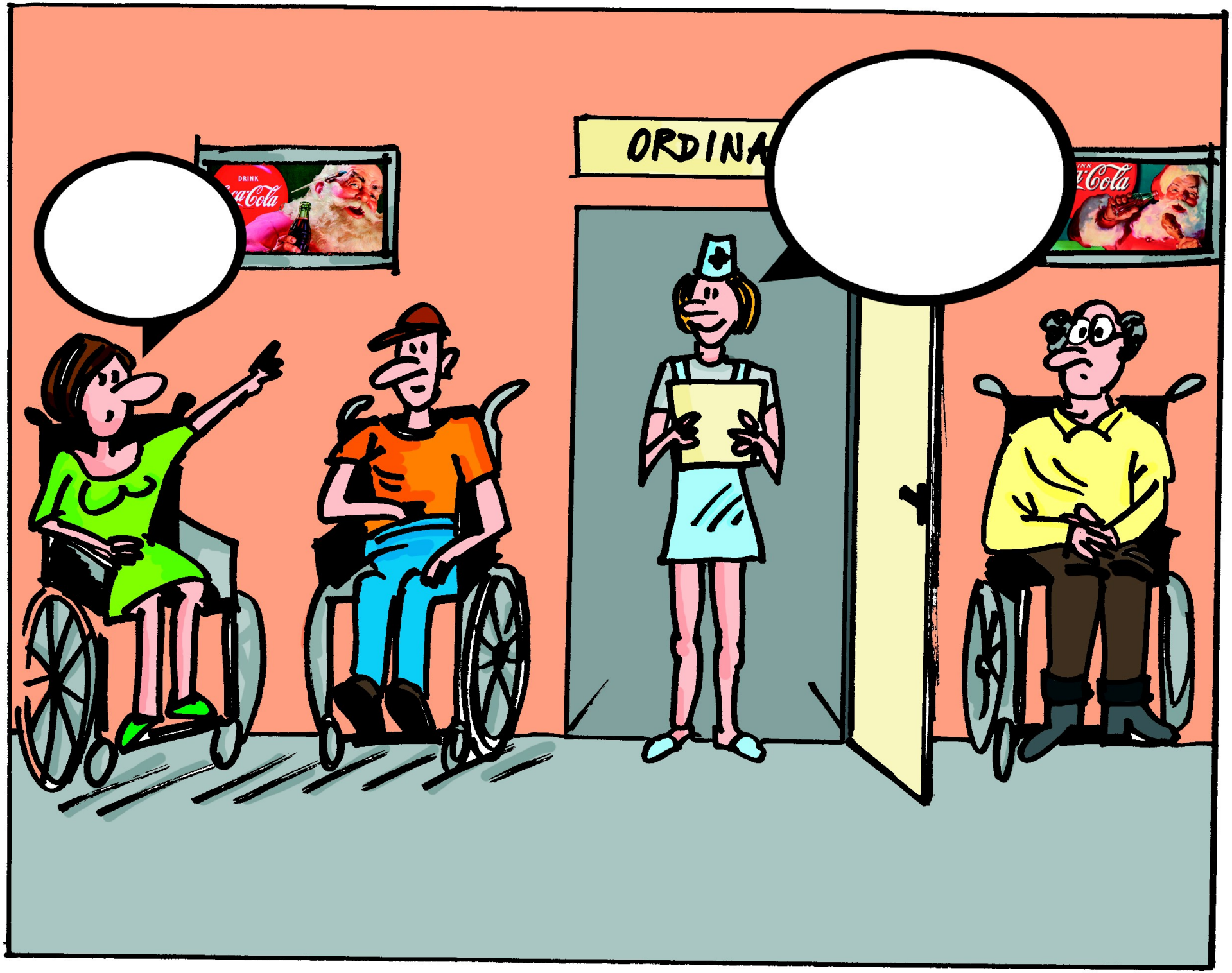
DRINK
Coca-Cola
ORDINA
Coca-Cola

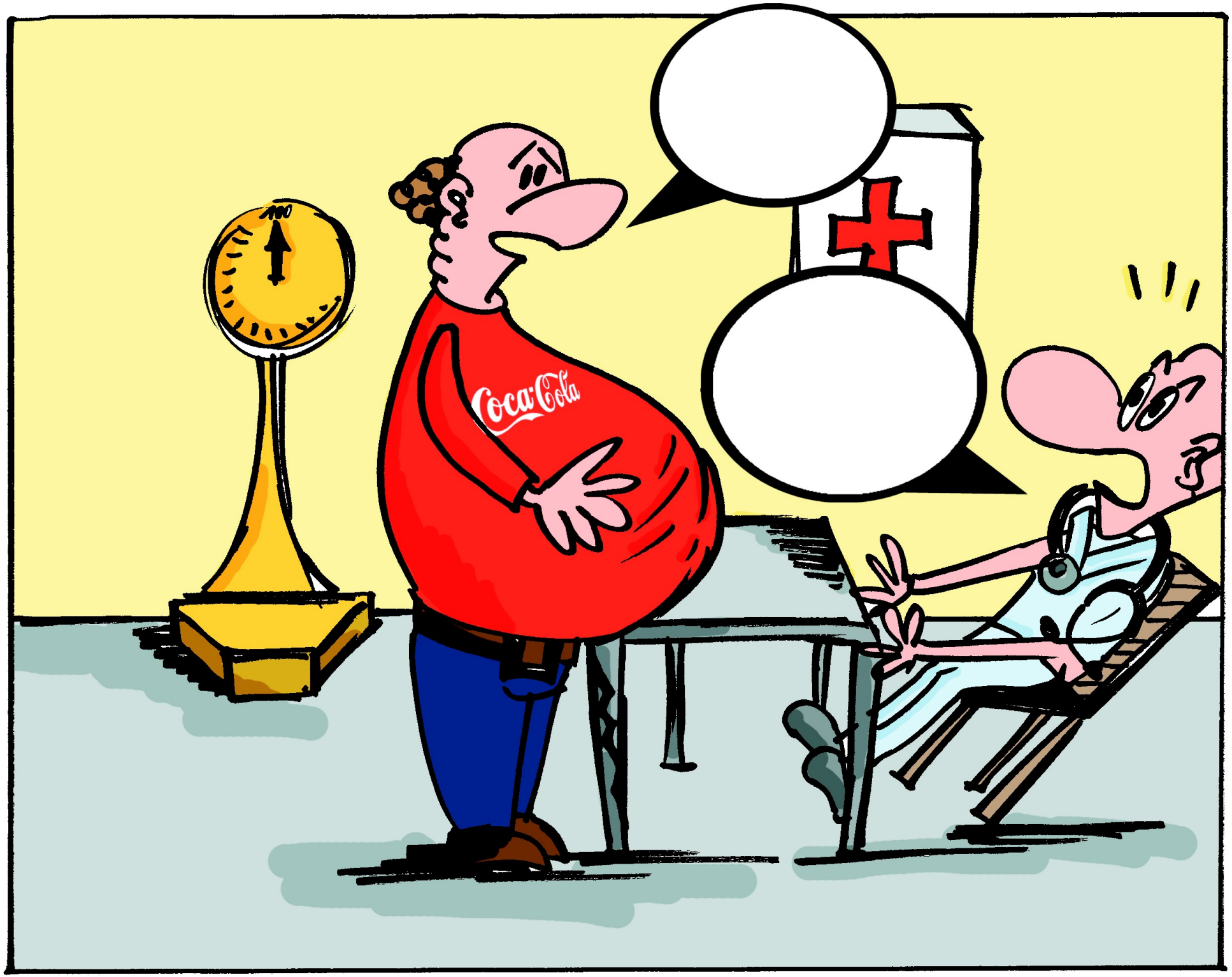
Coca-Cola

Coca-Cola
CLASSIC

SONY

ŠKODA AUTO

Orion

Nestlé Nesquik

MAX FACTOR
MAKE-UP MASKÉRŮ FILMOVÝCH HVĚZD

Oral-B

Nestlé KitKat

GRANKO

NESCAFÉ

Nestlé
www.kojeneckavyziva.cz

PURINA Friskies

CINIMINIS

Nestlé Caro

JOJO

adidas

Coca-Cola

GREENPEACE

LEGO

Bata

Dove

LACOSTE

PEUGEOT

AUTHOR

MADSHUS

Old Spice

T Mobile

REJ
OICE

Cif

Marlboro

hp

Pilsner Urquell

BONAQUA

Lipton

Knorr

HELLMANN'S

MATTONI

OPAVIA
1840

CINZANO

VISA

DANONE
ACTIVIA

DOBRÁ
VODA

Fanta

Oriflame

NIVEA

SPAR

ROLEX

Canon

IKEA

Kvíz skupina .....

1. Ind

Před vámi leží plakát vytvořený předchozí skupinou. Shodněte se skupinou na jeho sdělení. Použijte informace z plakátu pro zodpovězení otázek

1. Napište jednou větou co nejpřesněji hlavní sdělení plakátu/článku.

2. Které z následujících tvrzení NENÍ pravdivé?

a) Ženy z Plachimady musejí chodit pro pitnou vodu do vzdálených studní.
b) Coca-Cola přiznává, že čerpáním spodních vod ubírá vodu z místních studní.
c) Ne všichni místní obyvatelé si mohou dovolit kupovat balenou vodu.

2. Manager

K následujícím článkům přiřaďte odpovídající pojem z doplňovačky.

článek A

Večer 23. března 1989 se tanker Exxon Valdez vydal z aljašského terminálu s nákladem ropy do Long Beach v Kalifornii. Po několika hodinách tanker vybočil ze svého kursu, aby se vyhnul srážce s ledovými krami. Kvůli zmatené navigaci se loď včas nevrátila na obvyklou trasu a najela na útes. Během pěti hodin uniklo z trupu lodi téměř 40 tisíc tun ropy.
Přestože havárie tankeru Exxon Valdez zdaleka nepatří mezi největší, po právu je považována za vůbec nejvážnější ropnou havárii vzhledem k jejímu dopadu na životní prostředí. Během několika dní ropa zaplavila více než 2 tisíce kilometrů pobřeží v Aljašském zálivu. Vědci odhadují, že únik ropy přímo zabil nejméně 250 tisíc mořských ptáků, 3800 mořských vyder a 300 tuleňů. Kromě toho uhynulo na 250 orlů a desítky kosatek. Prezident společnosti ještě sedm měsíců po havárii připisoval ztroskotání osudové náhodě a lidskému selhání. Avšak byla to právě společnost Exxon, která snižovala stavy posádek a stavěla jednoplášťové tankery navzdory slibu bezpečnějších lodí.
.....

článek B

Moravolesk, jeden z největších zaměstnavatelů na Jesenicku, přesouvá část své výroby z Lipové-lázní do Asie. Přední evropský výrobce skleněných broušených kamenů pro bižuterii a nástrojů a strojů na broušení jde za nižšími náklady. Za poslední měsíce firma propustila na 150 lidí. „Broušení kamenů stěhujeme do Číny a Pákistánu. Při výrobě v Česku už nejsme schopni konkurovat levné asijské produkci, hlavně kvůli výdajům na mzdy," řekl deníku ředitel Moravolesku Miroslav Švehla. Měsíční náklady na jednoho brusiče jsou v Asii zhruba pětinové. .....

Vysvětlete pojem, který vyšel jako tajenka v doplňovačce.

.....

.....

3. Akcionář

Který z následujících úryvků nevyjadřuje příklad externality?

a) Lidé žijící v Plachimadě v jihozápadní Indii trpí nedostatkem vody v důsledku jejího nadměrného
odčerpávání stáčírnami Coca-Coly. Sami Coca-Colu nepijí.

b) Živobytím včelaře je produkce medu. Nicméně včely přinášejí i další užitek. Sběrem pylu totiž včely opylují
pole, sady a louky a přinášejí prospěch všem zemědělcům, zahrádkářům i každému z nás.

c) Tabákové koncerny způsobily škodu na zdraví konzumentů cigaret. Ve Spojených státech amerických
se před nedávnem dokonce rozběhla série procesů, v nichž dlouholetí kuřáci žalují tabákové koncerny
o náhradu škody za své zničené zdraví.

4. Spotřebitel

Prohlédněte si komiks, který vytvořila skupinka před vámi. Jeho obsah vám pomůže zodpovědět následující otázku.

Které z tvrzení NENÍ pravdivé?
Je prokázáno, že pijete-li sladké nápoje ve velkém množství, mohou způsobit:
a) vypadání vlasů
b) obezitu
c) zubní kazy
d) bolesti hlavy

Věděli byste:
Co znamená slovo Coca-Cola?
a) Coca odvozeno od keře koka, používaného při výrobě pro své léčivé účinky. Cola odvozeno od kolového
ořechu používaného pro svoje stimulující účinky.

b) Coca odvozeno od domorodého amerického kmene Koků, kteří jako první objevili rostlinu Amarilis,
která tvořila hlavní složku nového nápoje. Cola ve španělštině znamená ocas, který inspiroval společnost
k navržení typické skleněné lahve.

c) Coca odvozeno od názvu kořene rostliny Kokalis přidávaného do nápoje jako aromatizující látka. Cola
odvozeno od medvídka koaly, který byl prvotním symbolem společnosti.

Za jakých okolností Coca-Cola vznikla?

a) Původně byla navržena jako čisticí prostředek, proto má dodnes silné čisticí účinky.
b) Vyrobena jako první léčivý a povzbuzující nealkoholický nápoj v Americe.

c) Vznikla jako odpadní produkt při výrobě nového léku na střevní potíže.

Úvod

Coca – colonizace je povídání o nadnárodních společnostech a jejich vlivu především v rozvojových zemích.

- značky výrobků a jejich vlastníci

Rozdělení studentů do čtyř pracovních skupin.

úkol. č. 1 Můj den

Každá skupina dostane pracovní list s režimem dne a značkami výrobků. Podle značek se pokusí určit pohlaví, věk, zaměstnání a koníčky. Každá skupina dostane odlišný pracovní list. Všechny listy budou na tomto principu:

Budeme pokládat otázky typu:

Jedná se o režim dne ženy, či muže? Jak jste to poznali?

– Jak je možné, že dokážete „přečíst“ značky?

– Znáte také jména společností, které je vyrábějí?

– Máte nějakou svoji oblíbenou značku? Proč?

„Tipli byste, která značka je v žebříčku hodnoty značek ceněna nejvíce?“/Coca-Cola/ *„Podle čeho myslíte, že se tato hodnota stanovuje?“* /Podle toho, která značka je nejznámější./

o *„Společnost Coca-Cola nám dále poslouží jako ilustrační příklad chování a fungování nadnárodních společností.“* /Je třeba zdůraznit, že je to příklad./

o Můžete vysvětlit důvody takové volby: *„Vyrábí produkt denní spotřeby, který je všude dosažitelný; je největším výrobcem nápojů na světě, její značka a logo jsou známé po celém světě, ve většině kultur.“*

Poté si každá skupina vylosuje jednu ze čtyř rolí: dělník (Ind), manager, akcionář, spotřebitel

úkol č. 2 Představení role

Každá skupina obdrží pracovní list s charakteristikou role, Podle uvedených otázek svou roli ostatním skupinám představí. (příloha pdf s názvem role – vytiskneme pouze ty čtyři zmiňované role).

úkol č. 3 Role

Každá pracovní skupina dostane pracovní list odpovídající její roli (př. akcionáři pracují na pracovním listu s názvem akcionáři). Na vypracování budou mít cca 10 min. Poté zanechají vypracovaný pracovní list na svém místě k dispozici dalším skupinám.

úkol č. 4 Kvíz

Každá pracovní skupina obdrží pracovní list s názvem Kvíz. Skupiny se postupně točí ve směru hodinových ručiček na stanovištích a postupně na každém stanovišti vypracovávají zadané úkoly na základě vypracovaného listu z předchozího úkolu.

Společné hodnocení úkolu č.4 s uvedením správného řešení.

Závěrečné hodnocení

Každý student zhodnotí jedním slovem či větou projekt.

Společná příprava na úterní prezentaci (max. 5 min)